

úřad  
pro ochranu  
osobních  
údajů

# informační bulletin

## 3-4 / 2004

### Významná zahraniční spolupráce Úřadu

V řadě mezinárodních spoluprací bude v historii Úřadu významné místo zaujímat konference **Práva a povinnosti subjektů údajů**. V dosavadní existenci této instituce se stala událostí nejvýznamnější. Úřad konferenci pořádal na výzvu Rady Evropy a za její spolupráce ve dnech 14. – 15. října v Praze.

Nad konferencí převzal záštitu ministr zahraničních věcí ČR Cyril Svoboda. Její jednání zahájil předseda Senátu Parlamentu ČR Petr Pithart za přítomnosti velvyslankyně ČR v Radě Evropy Vlasty Štěpové.

V Praze se setkali odborníci na ochranu osobních údajů z členských států Rady Evropy, aby diskutovali o závažném problému, který se dotýká každého občana Evropy: O jeho právech a povinnostech jakožto subjektu osobních údajů. Význačné osobnosti na konferenci reprezentovaly celoevropské instituty i národní instituce zřízené pro ochranu osobních údajů. Mezi účastníky konference byl také Generální ředitel pro právní záležitosti Rady Evropy Guy de Vel a Evropský inspektor ochrany osobních údajů Peter Hustinx.

Konference rekapitulovala stav uplatňování jednoho ze základních práv garantovaných Listinou základních práv a svobod – právo na ochranu soukromí každého jednotlivce.

Konkrétní rozprava byla věnována následujícím otázkám:

- Jak mohou ochráně svých osobních údajů přispívat svými znalostmi občané sami a chránit tak své soukromí?
- Co pro šíření znalosti zákona musejí udělat dozorové instituce?
- Jak chránit osobní údaje v propojeném a globalizovaném světě?
- Je v konfliktu právo na ochranu soukromí s právem na svobodný přístup k informacím?
- Za jakých podmínek a jaké osobní údaje mohou být chráněny a upřednostněny před právem občanů na přístup k informacím?
- Co to znamená souhlas subjektu údajů se zpracováním jeho osobních údajů?

Konference byla velmi pozitivně hodnocena ze strany Rady Evropy, přítomných účastníků i hostů a těšila se značné pozornosti tisku i elektronických médií.

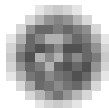
S příspěvky z konference, které vydává Rada Evropy ve zvláštním sborníku, se bude možné seznámit v knihovně Úřadu.

### Projev předsedy Senátu Parlamentu ČR Petra Pitharta na konferenci

#### Práva a povinnosti subjektů údajů

*Dámy a pánové, vážení účastníci konference,*

*je mi ctí, že mohu promluvit na úvod vaší konference o „právech a povinnostech subjektů údajů“, jak zní její plný a oficiální název. To, že se konference na toto téma, jehož důležitost stále roste, odehrává právě v Praze a jejím organizátorem je náš Úřad pro ochranu osobních údajů, považuji za velmi pozitivní zprávu. Chápu to jako výraz ocenění aktivity České republiky na tomto poli. Je to pro mě znamení, že jsme, pokud jde o ochranu soukromí a osobních údajů, postoupili z fáze přípravy efektivních nástrojů této ochrany do fáze druhé, kdy tyto nástroje umíme využívat a kdy jsme schopni zkušeností, které*



*jsme nabyli, předávat dalším zemím. Něco takového bychom pochopitelně nedokázali sami a právě Radě Evropy patří dík za veškerou pomoc, kterou od počátku České republiky na tomto poli poskytovala.*

*Dovolte mi, abych na okamžik, nikoli jako odborník, jímž v tomto případě nejsem, nýbrž jako občan a politik – a každopádně subjekt údajů – zauvažoval o tom, co vlastně ochrana soukromí v dnešní, v až přemědializované době, obnáší. Stále víc se ukazuje, že soukromí jednotlivce je jedním z nejdůležitějších aspektů lidské svobody. Co je však soukromí? Pouhé právo být sám? To přece v čase propracovaného systému státní správy, rozvíjející se evropské integrace i náporu moderních technologií už dávno nestačí. Jedinec dnes také chce – a má právo – nebýt viděn, slyšen, oslovován, ba ohlušován, podrobován zkoumání. Jenže víme všichni, kdy už útok na soukromí začíná? Až vtíravým dotazníkem obchodního řetězce, zasíláním cílené reklamy, nebo už zbytečně komplikovaným prokazováním totožnosti? Jak mé právo na soukromí ovlivní důraz na bezpečnost v éře stále nebezpečnějšího terorismu? Otázek, k nimž musíme zaujmout zodpovědný postoj, respektující právo na soukromí, obávám se, zkrátka spíše přibývá než naopak.*

*V zemích s totalitní minulostí navíc je nutno od samého počátku nejen budovat systém ochrany osobních údajů, ale vůbec vytvářet klima respektu k soukromí jednotlivce. Je to dlouhodobý úkol, navíc čelící stále agresivnějšímu marketingu, který proniká i do sfér, kdysi přirozeně intimních. Připočteme-li měnící se trendy například televizní zábavy, přetavující hrozivou orwellovskou vizi Velkého bratra v masovou reality show právě na tomto symbolu postavenou, uvědomíme si, jak složitá tato oblast je a jaké výzvy stojí přede všemi, kdo se na ochraně nás, subjektů údajů, podílí.*

*Jsem však nejen občan, ale také politik. Tedy ten, kdo se pohybuje především ve veřejném prostoru a je vystaven stálému tlaku své soukromí odhalovat. Dovedu si proto představit obavu, že my politici, protože jsme o své soukromí vstupem do politiky přišli, budeme zákonitě okoralejší i k soukromí jiných. Chci vás ubezpečit, že to tak není, že od odpovědných politiků takové nebezpečí nehrozí. Nehrozí nejen proto, že nám důležitost problému konferencemi, jako je tato, stále připomínáte. Také proto, že dobře víme, že jsme všichni, vy i my, stále „subjekty údajů“ a jaká z toho plyne zodpovědnost.*

*Dámy a pánové, dovolte, abych vás ještě jednou přivítal v Praze a zároveň nejen vašemu jednání, ale zejména vaší současné i budoucí spolupráci popřál co nejvíc úspěchů.*

*Děkuji vám za pozornost.*

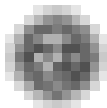
## 1. TADY A TEĎ

Dnem 26. července 2004 nabyl účinnosti zákon č. 439/2004 Sb., kterým byl **novelizován zákon o ochraně osobních údajů**; výjimkou je nabytí účinnosti sankčních ustanovení tohoto zákona, a to od 1. ledna 2005. Novelizovaný zákon především harmonizoval ochranu osobních údajů s evropskou legislativou a zpřesnil definiční ustanovení týkající se subjektu osobních údajů, práv subjektu údajů a registrační povinnosti správců osobních údajů. Mezi citlivé údaje byly zařazeny jakékoliv biometrické a genetické údaje subjektu údajů. Znění zákona zpřesňuje rovněž dosud často mylně vykládaný pojem osobní údaj ve vztahu k veřejně činné osobě: Novela výslovně stanoví, že o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy lze poskytnout ty osobní údaje, které „vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení“.

Současně s novelizací zákona o ochraně osobních údajů došlo k novelizaci **zákona o bankách**. Mezi osobními údaji shromažďovanými bankami v souladu s jejich činností nadále nejsou jako povinné údaje citlivé údaje o fyzických osobách, a zákon o bankách tak byl z hlediska ochrany osobních údajů harmonizován s evropskou legislativou, jak dlouho požadoval Úřad pro ochranu osobních údajů.

Zákon o ochraně osobních údajů byl ve svém úplném znění publikován ve Sbirce zákonů pod číslem 525/2004 Sb.

Novou dozorovou povinnost přinesl Úřadu **zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti**. Týká se sankcionování těch případů, kdy dochází k šíření nevyžádaných obchodních sdělení. Úřad přijímá stížnosti občanů na šíření spamu uvedeného charakteru. Podstatné v každém z takových podání je doložit text nevyžádaného obchodního sdělení a rovněž interneto-



vé záhlaví původní zprávy, na niž je podávána stížnost. V této souvislosti chce Úřad upozornit na novou rubriku s názvem Nevyžádaná obchodní sdělení umístěnou na internetové adrese [www.uoou.cz/spam.php3](http://www.uoou.cz/spam.php3), kde jsou publikovány pokyny pro podávání stížností, včetně formuláře usnadňujícího stěžovateli podání.

Úřad v období od 10. 6. do 26. 11. 2004 připomínkoval celkem 125 právních předpisů, z toho 38 zákonů, 46 vyhlášek, 19 nařízení vlády a 22 dalších předpisů.

Úřad registruje k 29. 11. 2004 celkem 21 525 správců osobních údajů a zaregistroval 25 816 oznámení. Na webových stránkách Úřadu ([www.uoou.cz](http://www.uoou.cz)) nalezne veřejnost nové podrobné informace týkající se registrační povinnosti, které byly mj. zpracovány v návaznosti na novelizovaný zákon o ochraně osobních údajů. Změny, ke kterým dochází, se týkají především předávání osobních údajů do zahraničí – v souvislosti se vstupem ČR do EU je řada případů, kdy k předávání údajů může docházet zjednodušeně, bez povolení Úřadu.

Úřad v období od 10. 6. do 26. 11. 2004 přijal celkem 137 stížností; 19 případů je ukončených, 101 případů je v šetření.

Inspektorky a inspektoři Úřadu k 26. 11. 2004 ukončili 26 kontrol, dále probíhá 16 kontrol a od 15. 9. do 26. 11. 2004 bylo zahájeno 7 nových kontrol.

Za období od 10. 6. do 15. 9. bylo uhrazeno 14 uložených pokut v celkové výši 846 000 Kč, nově bylo zahájeno 14 řízení a bylo vydáno 13 rozhodnutí ve věci; 13 rozhodnutí ve věci je pravomocných (12 o uložení pokuty, 1 o zastavení řízení), 3 podání rozkladu byla řešena předáním odvolacímu orgánu, u 6 případů odvolací orgán rozhodl. Odbor správního rozhodování za období od 16. 9. do 26. 11. 2004 obdržel 9 nových podnětů – z toho 6 je řešeno ve správním řízení, 2 v řízení o přestupku, 1 podnět je postoupen ke kontrolnímu šetření. V roce 2004 eviduje odbor 61 správních řízení, z toho za období od 16. 9. do 26. 11. 2004 bylo uhrazeno 6 uložených pokut (v celkové výši 329 000 Kč), nově bylo zahájeno 6 řízení a bylo vydáno 10 rozhodnutí ve věci; 9 rozhodnutí ve věci je pravomocných. Ze 2 podnětů projednávaných podle zákona o přestupcích je 1 věc odložena před zahájením řízení a 1 věc je projednávána.

Úřad se za poslední čtvrtletí setkal s řadou dotazů týkajících se využívání kamerových sledovacích systémů. Předseda Úřadu RNDr. Karel Neuwirt apeloval několikrát na potřebu legislativy, která by využívání kamer uspokojivě regulovala.

V souvislosti s přípravou nového zákona o zaměstnanosti Úřad rovněž opakovaně odpovídal na otázky spojené s osobními údaji požadovanými po uchazečích o zaměstnání. Jako princip u požadování údajů o uchazečích o zaměstnání zastává stanovisko vycházející z požadavku stanovení účelu, pro něž jsou osobní údaje shromažďovány, jak plyne z dikce zákona o ochraně osobních údajů: Tedy požadovat lze pouze ty údaje, které jsou relevantní pro uzavření a plnění pracovního vztahu a pro výkon dané profese. Je třeba v tomto kontextu zdůraznit, že aplikace tohoto principu by i v celé řadě dalších případů a oblastí dávala možnost předejít závadnému chování vůči soukromí občanů.

## Úřad pro ochranu osobních údajů: Pravomocně rozhodnuté případy ve správním trestání

### a) Období od 10. června do 15. září 2004

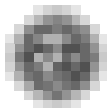
Porušení zákona	Pokuta
shromažďování osobních údajů osob (potencionálních klientů) a jejich zpracování bez souhlasu subjektů údajů / § 5 odst. 2 a 5, § 11 odst. 1 až 3	485 000 Kč
nedostatky ve vedení databáze, zejména neuvedení zpracování osobních údajů do souladu se zákonem o ochraně osobních údajů / § 5 odst. 1 písm. c), d) a e), § 13 odst. 1, § 47 odst. 2; (novelizované znění)	130 000 Kč



zpracování osobních údajů klientů bez jejich dostatečného souhlasu / § 5 odst. 2 a 4, § 47 odst. 2	70 000 Kč
zveřejňování osobních údajů osob, o jejich záležitostech bylo jednáno na zasedáních rady a zastupitelstva města, publikováním přijatých usnesení těchto orgánů města / § 5 odst. 3	40 000 Kč
zpracování osobních údajů zákazníků bez oznámení tohoto zpracování Úřadu pro ochranu osobních údajů, zpracování osobních údajů 1 zákazníka bez souhlasu / § 5 odst. 1 písm. d), § 5 odst. 6 a § 16	30 000 Kč
nepřijetí části nezbytných opatření proti neoprávněnému a nahodilému přístupu k osobním údajům studentů / § 6, § 13	20 000 Kč
zpracování osobních údajů 1 bývalého zákazníka přes jeho písemný nesouhlas / § 5 odst. 5; (novelizované znění)	17 000 Kč
zpřístupnění osobních údajů 2 osob jinému klientovi společnosti takovým způsobem, který nedbal na práva na ochranu soukromého a osobního života / § 5 odst. 3, § 13	15 000 Kč
zveřejnění osobních údajů 3 zaměstnanců městského úřadu a zveřejnění dále dlužníků nájemného v místním periodiku / § 5 odst. 3	15 000 Kč
nedostatečné stanovení některých prostředků a způsobu nakládání s osobními údaji klientů / § 5 odst. 1 písm. b) a e), § 5 odst. 2, § 9, § 10, § 13	15 000 Kč
zpracování osobních údajů údajného klienta společnosti získaných bez jeho vědomí, a to i přes stížnost klienta / § 5 odst. 1 písm. c)	11 000 Kč
zpracování osobních údajů dětí předškolního věku v souvislosti s přípravou vyhlášky o spádových obvodech základních škol nedovoleným způsobem (nedovolené předání) / § 5 odst. 1 písm. f)	10 000 Kč
vedení osobních údajů 4 společníků společenství o dlužných částkách v rámci vyúčtování fondu oprav (nesouladný účel) / § 5 odst. 1 písm. f)	10 000 Kč
vyvěšení osobních údajů dětí, které byly zapsány do 1. třídy / § 5 odst. 1 písm. f), § 5 odst. 3, § 13	4 000 Kč
předání zdravotních dokumentací 3 pacientů další osobě bez prokazatelného zmocnění k tomuto jednání / § 5 odst. 1 písm. f)	4 000 Kč
zveřejnění osobních údajů 1 osoby (včetně adresních) v místním periodiku v souvislosti s uložením pokuty za přestupek / § 5 odst. 1 písm. f)	2 000 Kč

## b) Období od 16. září do 26. listopadu 2004

Porušení zákona	Pokuta
shromažďování a uchovávání osobních údajů „podezřelých“ osob (údajných pachatelů krádeží) a nepřijetí nezbytných opatření proti neoprávněnému přístupu k těmto údajům / § 5 odst. 2, § 13 odst. 1	230.000 Kč
zpracování osobních údajů 1 osoby v rozporu s jejím dříve vysloveným nesouhlasem s tímto zpracováním / § 5 odst. 5	40.000 Kč



zpracovávání osobních údajů 1 osoby v rozporu s jejím dříve vysloveným nesouhlasem s tímto zpracováním / § 5 odst. 5	40.000 Kč
nepřijetí dostatečných opatření proti neoprávněnému a nahodilému přístupu k osobním údajům získaným z evidence obyvatel / § 13 odst. 1	10.000 Kč
shromažďování osobních údajů osob (žáků rušené základní školy) a jejich předávání jiným subjektům v rozporu s účelem, k němuž byly shromážděny / § 5 odst. 1 písm. f)	5.500 Kč
zpracování osobních údajů osob (žáků rušené základní školy) v rozporu s účelem, k němuž byly shromážděny a bez souhlasu subjektů údajů, za účelem nabízení služeb / § 5 odst. 1 písm. f), § 5 odst. 5	3.500 Kč

## Mezinárodní konference ve Vratislavi

Ve dnech 14. – 16. září 2004 se Vratislav stala místem konání v pořadí již „26. Mezinárodní konference na ochranu osobních údajů a soukromí“. Konference nazvaná „Právo na soukromí – právo na důstojnost“ proběhla pod záštitou polského prezidenta Aleksandra Kwasniewského. Datum i místo konání nebylo zvoleno náhodou: Poprvé se konference konala ve „východní“ části Evropy, a to v roce, kdy se Evropská unie rozšířila o 10 nových členů, kdy se Polsko a další státy staly členem Evropské unie.

Konference byla další příležitostí k setkání a dialogu nejen pracovníků institucí na ochranu osobních údajů, ale i mezinárodních organizací a představitelů různých odvětví průmyslu a vědy z veřejného i soukromého sektoru. Klíčovými tématy konference byly:

- Rozvoj a využívání nových technologií a zpracovávání dat, v současném globálním systému související nárůst hrozby jejich možného zneužití v oblasti ochrany soukromí
- Právo jednotlivce na ochranu soukromí a postoje a aktivity médií v této oblasti
- Ochrana soukromí zaměstnanců na pracovišti
- Otázka občanských práv a svobod v posttotalitních zemích v souvislosti s jejich vyrovnáním se s minulostí.

V průběhu konference byly přijaty následující rezoluce:

1. Rezoluce k návrhu rámcových standardů ISO pro ochranu soukromí
2. Rezoluce o akreditaci
3. Úprava rezoluce z konference konané v roce 2003 v Sydney týkající se automatizovaných aktualizací softwarových produktů

Konference se již tradičně stala fórem pro účastníky z různých koutů světa, kteří měli možnost vyjádřit se k nejdůležitějším a nejpalčivějším otázkám ochrany soukromí v širokém kontextu chápání této problematiky. Byla příležitostí k setkání, k diskusi, k hledání společných postojů a řešení v oblasti ochrany našeho soukromí. Uznání práce českého Úřadu se odrazilo v pověření jeho předsedy řízením sekce zabývající se problematikou zpracování biometrických údajů.

Starobylá polská Vratislav, centrum Dolního Slezska, se svou tisíciletou složitou historií vepsanou do tradic a historických pamětihodností města, byla důstojným místem konání konference

## 2. NEMĚLO BY VÁM UNIKNOUT

### Informace k zákonu o zaměstnanosti

Dne 1.10. 2004 nabyl účinnosti zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Přijatý zákon určuje vztahy mezi zaměstnavateli, personálními agenturami a uchazeči o zaměstnání.

Z hlediska ochrany osobních údajů a soukromí se pozice uchazečů o práci dostává do vyváženějšího partnerského vztahu – nemusejí odpovídat na otázky vztahující se například k rodinnému zá-



zemí, majetkovým poměrům, povinnostem k rodině či rodinnému stavu (pokud tyto údaje nejsou potřebné pro plnění zákonných povinností zaměstnavatele). Výpis z trestního rejstříku nespadá do kategorie citlivých údajů, ale měl by být vyžadován pouze tehdy, jestliže na požadovaném pracovním zařazení je zákonem předepsaná trestní bezúhonnost. Tam, kde pracovní místo vyžaduje informaci o zdravotním stavu žadatele, může ji zaměstnavatel od uchazeče vyžadovat.

Zákon o zaměstnanosti tedy kromě jiného určuje jisté meze pro chování při přijímacích pohovorech. Zaměstnavatelé nebo pracovníci personálních agentur mohou zjišťovat u uchazečů pouze jejich schopnosti, předpoklady a vzdělání pro požadované místo. Lze tedy v této situaci vyžadovat pouze ty osobní údaje, které jsou relevantní pro výkon dané profese. Neznamená to ale, že zaměstnavatel či pracovník personální agentury nemůže jiné otázky položit. Bude tedy záležet na osobním postoji žadatele, zda využije dikce zákona k ochraně svých osobních údajů, nebo zda podlehne tlaku z obavy, že v případě nezodpovězení otázky místo nedostane. Pokud by taková situace nastala a žadatel by měl pocit, že místo nedostal právě z takového důvodu, může se obrátit se stížností na úřad práce a při domněnce, že se nesprávným způsobem nakládá s jeho osobními údaji, také na Úřad pro ochranu osobních údajů.

### 3. TÉMA: SPAM

#### Úvodní slovo o spamu

*„Spamming je zneužitím elektronické pošty a síťových news na Internetu. Může vážným způsobem narušit provoz veřejných služeb, nemluvě již o efektu, jaký může spamming mít na systém elektronické pošty kteréhokoli jednotlivce. (...) Provozovatelé spammingu ve skutečnosti odnímají významné zdroje uživatelům a provozovatelům služeb, aniž by k tomu měli jejich souhlas, a bez jakékoli kompenzace.“*

*Vint Cerf, starší viceprezident, MCI  
považovaný za "otce Internetu"*

Dnešní svět informačních technologií nám nabízí neskutečné spektrum možností. Každý z nás se podle svých schopností a znalostí snaží orientovat v této nepřehledné škále. Postupně pronikáme do tajů a principů využívání těchto technologií a teprve od chvíle, kdy je pochopíme a trochu se s nimi „sblížíme“, začínáme nabízené možnosti plně doceňovat – stávají se naším každodenním společníkem a pomocníkem. Současně ale na vlastní kůži poznáváme jejich možnou zneužitelnost. Příspěvky v rubrice Téma tohoto čísla Bulletinu se věnují jednomu způsobu zneužití distribučních možností současných elektronických médií k hromadnému rozesílání nevyžádaných zásilek – tzv. spammingu.

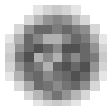
Co nám říká historie o tomto fenoménu? Spam není tak „mladý“, jak se mnozí domnívají. Kolébkou je Amerika. Snad právě proto vede prim i v současné době a zaplavuje nás miliony „klonů“ tohoto „svého dítěte“.

Co se událo 12. dubna 1994? Jistá advokátní kancelář měla údajně rozeslat prostřednictvím sítě Usenet reklamu na podání přihlášek do loterie o zelenou kartu umožňující držitelům trvalý pobyt v USA. Rozesílatel prý vydělal na této operaci tisíce dolarů a historicky první odeslaná nevyžádaná reklama byla na světě. Ještě před touto událostí se zrodil první nevyžádaný e-mail. Byl odeslán v roce 1978 v síti ARPANET panem G. Thuerkem, který touto cestou hledal zaměstnání.

Zajímavým způsobem získal spam své jméno. Přišli na něj uživatelé sítě Usenet sami a začali takto označovat každou nevyžádanou poštu. Mělo by nám přinášet jenom radost, smích a uvolnění, protože předlohou jim byla televizní scénka populární skupiny Monty Python, ve které číšník nabízí hostům za každým hlavním chodem přílohu „spam“.

Elektronická pošta je jednou z nejčastěji využívaných služeb na Internetu. Její obliba stále stoupá. Je to především proto, že přenášení zpráv cestou e-mailem je bezplatné, pružné a efektivní. Nákla-





dy nesou vlastně všichni společně – odesílatel, příjemce i poskytovatel přenosových služeb. Jedná se o rychlé a pohodlné rozesílání textových zpráv, včetně netextových příloh, jednomu či více příjemcům. Stručně můžeme říci, že e-mail je významné komunikační a distribuční medium a „aktivit“ spammingu se také stávají nástrojem marketingu.

Spamming je vlastně zneužitím efektivně fungujících mechanismů pro jiné účely.

Provozovat spamming znamená zaplavovat a zahlcovat Internet opakovanými nespočetnými zprávami s cílem vnutit je uživatelům sítě, kteří by jinak takové zprávy vůbec přijmout nechtěli.

***Spamming, používaný k marketingovým cílům, je o tom, jak přenést rozhodující část nákladů marketingové kampaně na někoho jiného***

I takto výstižně jsme našli popsání hanebnou roli spamu.

Jedná se o hromadnou distribuci zpráv, ostatním stranám vnucovanou i přes jejich nesouhlas a odpor. A ještě ke všemu využívá společného způsobu financování. Spam obdržíte, nesouhlasíte s ním, nechcete ho a ještě se podílíte, i když jen malým dílem, na jeho financování. Tím se především liší od získávání nechtěných a nevyžádaných listovních zásilek, protože tam je nositelem nákladů pouze iniciátor akce.

Proč je spam nepříjemný a nebezpečný? Protože nás obtěžuje, uráží, odčerpává naše zdroje a naši životní energii, zahrnuje kapacitu počítače, zneužívá naše osobní údaje a nutí nás nést část nákladů na svou distribuci, a to vše bez našeho svolení.

Podívejme se nyní na spam z pohledu ochrany osobních údajů. Elektronická adresa je považována za určitých okolností za osobní údaj. Spameři využívají e-mailové adresy lidí za jiným účelem, než jejich vlastní chtějí a než předpokládají. Shromažďováním těchto adres a vedením různých databází adres, na které jsou spamy rozesílány, dochází vlastně k zneužívání osobních údajů. Velmi nebezpečnou formou zneužití osobních údajů pro potřeby spammingu je rozesílání spamů obecně řečeno do služeb, které mají povahu distribučního kanálu, jako jsou například elektronické konference nebo různé diskusní skupiny. V tomto případě totiž spameři využívají a zneužívají databáze e-mailových adres provozovatelů těchto kanálů.

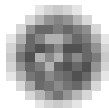
Formou spammingu je možné rozesílat zprávy všeho druhu. Je dobré si připomenout, že jen zřídka jsou to nabídky seriózních služeb či kvalitního zboží. Většinou se jedná o služby „pochybného charakteru“.

Co všechno lze označit jako spam? Mohou to být různé řetězové dopisy, pochybné návody na rychlé zbohatnutí, nabídky erotických telefonátů a pornografických serverů, nabídky receptů na zázračné uzdravení, naléhavé prosby o zaslání finančních obnosů, všemožné vkusné či méně vkusné názory a hodnocení, nabídky lákavých výher v různých pochybných soutěžích, ale i falešné poplašné zprávy.

Statistika uvádí, že v roce 2003 tvořil spam ve světě více než 50% odeslaných e-mailů a v letoším roce se očekává nárůst na 70%. Pro Českou republiku to letos tedy znamená, že asi každý třetí e-mail je spam. V Evropské unii je ona reklamní „odrůda“ spamu od listopadu 2003 postavena mimo zákon. Ochranu údajů v rámci EU řeší Směrnice pro ochranu dat v oblasti komunikací (2002/58/ES). Jedním jejím stěžejním ustanovením je, že můžete obdržet pouze tu reklamu, nebo zprávu, kterou vy chcete přijmout a poskytl jste odesílateli k zaslání zprávy předchozí souhlas (tzv. princip opt-in). Směrnice ovšem i nadále připouští elektronickou komunikaci za použití principu opt-out (sdělení vám mohou být zasílána až do doby, než je odmítnete přijímat).

Důležitým prvkem zakotveným ve směrnici také je, že zakazuje odesílateli zpráv zastírat svoji totožnost a na všech zprávách musí být uvedena adresa, na které příjemce může odmítnout zaslání dalších zpráv. Směrnice má posílit důvěru uživatelů v Internet a elektronickou komunikaci.

A jaká je situace v legislativě u nás? Ministerstvo informatiky připravilo zákon, jehož cílem je v souladu s citovanou směrnicí omezit rozesílání nevyžádaných reklamních sdělení, například formou e-mailů nebo SMS zpráv. Zákon o některých službách informační společnosti č. 480/2004 Sb.,



byl přijat a nabyl účinnosti dnem 29. 7. 2004. Nová zákonná úprava přináší povinně aplikovatelný tzv. princip opt-in (princip aktivního souhlasu – znamená to, že adresát musí dát souhlas s přijímáním obchodních sdělení). Větší odpovědnost budou mít i poskytovatelé internetového připojení. Podle vyjádření odborníků patří náš zákon k nejtvrdějším na světě. Vzhledem k tomu, že celá problematika velmi úzce souvisí s ochranou soukromí a osobních údajů, byl dozorovým orgánem dohlížejícím na dodržování litery zákona ustanoven i Úřad pro ochranu osobních údajů. Od 7. září 2004, kdy byl vyhlášen ve Sbírce zákonů, může Úřad uložit pokutu až deset milionů korun za nedodržování ustanovení tohoto zákona. V kompetenci Úřadu je trestat šíření nevyžádaných obchodních sdělení.

Spam „síťuje“ po světě a s lehkostí překračuje hranice nejen slušnosti, ale i jednotlivých států. V současné době není pravděpodobně v lidských silách kompletně zabránit šíření spamů a zakázat spamérům jejich činnost. Doufejme však, že náš vlastní přístup, účinná legislativa a efektivní mezinárodní spolupráce budou schopny vybudovat na „mezinárodních cestách“ Internetu takové prostředí, které nám všem pomůže navrátit důvěru v elektronickou komunikaci, v Internet a ve spolehlivost jím nabízených služeb.

## Spameři před soudem

Firma Microsoft podala soudní žaloby na rozesilatele e-mailových zpráv, kteří jsou údajně zodpovědní za odeslání stovek miliónů nevyžádaných obchodních sdělení – spamů. Microsoft tvrdí, že obvinění užívali falešné internetové záhlaví s cílem zamaskovat svou identitu. Řádek určený pro zadání předmětu zprávy „narafičili“ vždy tak šikovně, že uživatelé zprávu otevřeli.

V soudních žalobách podaných k Nejvyššímu soudnímu dvoru ve Washingtonu se uvádí, že došlo k přestoupení U.S. CAN-SPAM Act (amerického antispamového zákona).

Terčem žalob, podaných firmou Microsoft, se stalo 200 obviněných. Jedním z nich je John Hites z Floridy, majitel společnosti Pin Point Media, kterou Spamhaus označuje za jednoho z hlavních světových provozovatelů zaměřených na rozesílání spamů. Microsoft ve své žalobě požaduje, aby bylo proti obviněným vzneseno soudní nařízení a aby každému z nich byla udělena pokuta ve výši jednoho miliónu USD.

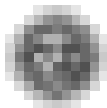
Kritici antispamového zákona tvrdí, že tímto způsobem se aktivity spamérů nezastaví. Jako argument pro svá tvrzení citují výsledky společností zabývajících se filtrací spamů, jako je například společnost Brightmail, která uvádí, že spamy představují 64% toku všech e-mailových zpráv.

Naproti tomu navrhovatelé výše uvedeného zákona prohlašují, že velké a nápadné občanské procesy s těmi provozovateli internetových služeb, kteří antispamový zákon nedodržují, mohou sloužit jako nástroje k vymýcení spamérů. Pan Lou Mastria, mluvčí Direct Marketing Association, společnosti spolupracující s FBI v záležitosti odhalování kriminálních případů spojených s činností spamérů, prohlásil, že právě takové soudní pře, jako například soudní proces, ve kterém byl Howard Carmack, notorický rozesílatel spamů z Buffala, odsouzen k trestu odnětí svobody, by mohly fungovat jako odstrašující příklad pro spamery.

*Poznámka: Howard Carmack, známý také jako Buffalo Spamer, byl prvním spamérem, notorickým odesílatelem nevyžádaných e-mailových zpráv, který byl v USA odsouzen k trestu odnětí svobody. Byl uvězněn v květnu roku 2003 a na kauci 20 tisíc USD propuštěn. V roce 2004 na něj byla znovu podána žaloba u soudního dvora ve státě New York za odeslání 825 miliónů spamů prostřednictvím internetového provozovatele Earthlink. Carmack Howard napodobil adresy dvou občanů z města Buffalo. Soud jej uznal vinným za krádež identity a za defraudaci a odsoudil jej k sedmi letům vězení. Ještě před tímto odsouzením prohrál Carmack také soudní při u federálního soudního dvora v Atlantě, kde měl podle soudního rozhodnutí zaplatit internetovému provozovateli Earthlink 14,5 miliónů USD za škody způsobené svými spamerскими aktivitami.*

*Volně zpracováno podle PXNEWSFLASH, June 16, 2004*





## OECD krizový štáb pro otázky spamu

Výbor Rady OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) jednal o vývoji situace v oblasti šíření spamů. Vzal v úvahu nezbytnost soustředěného a koordinovaného boje s tímto celosvětovým problémem a schválil vytvoření protispamového krizového štábu. Jeho činnost bude zaměřena na koordinaci aktivit vztahujících se k otázce potírání spamů. Problematika spamů byla dříve v kompetenci různých výborů OECD.

*Volně převzato z OECD Work on Spam:  
News&Events, 2.8.2004*

## K věci

### Blagging je když ...

Už jste se někdy dostali do situace, že jste telefonicky, trochu zaskočení obsahem dotazu a proto bez hlubšího uvažování, odpověděli úplně cizím lidem na sugestivní a na první pohled naivní a nedůležité otázky položené milým či imperativním způsobem? Teprve po položení sluchátka jste si možná uvědomili, že jste snad raději neměli odpovídat. Jestliže se vám to také stalo, vězte, že jste se mohli setkat s aktivitami tzv. blaggerů – tj. lidí, kteří se snaží, schováni v anonymitě telefonního sluchátka, podvodným způsobem získat co nejvíce osobních údajů od vybraných jedinců. Tyto informace potom využívají a zneužívají sami, nebo je prodávají.

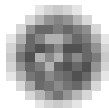
Anglický slovník slangu uvádí, že slovo „blag“ znamená lhát, nebo se vchytralým způsobem snažit na někom něco vymámit za účelem zisku. Odtud tedy bylo převzato označení pro jev, kdy určitá osoba, či osoby, se snaží nekalým a lstivým způsobem „vymámit“ co nejvíce osobních údajů, aby z toho poté získaly prospěch.

Česká televize vydala 2. září 2004 tiskovou zprávu, ve které upozornila veřejnost, a především rodiče nezletilých dětí, že její jméno bylo zneužito v souvislosti s údajným telefonickým výzkumem pro její pořad „Bludiště“ určený dětským divákům. Ve zprávě ČT uvádí, že žádný takový výzkum neprovádí a ani nikoho jiného výzkumem nepověřila. K čemu vlastně došlo? Neznámá osoba, která se představila jako osoba pracující na diváckém výzkumu pro výše uvedený dětský pořad ČT, telefonovala a snažila se od dítěte získat osobní údaje o rodině, ve které žije.

Jde nepochybně o narušování soukromí a zřejmě o snahu o „vykrádání“ osobních údajů s cílem možného zneužití. V souvislosti s tímto případem proto chce Úřad apelovat na rodiče i na výchovné instituce, aby dětem, přiměřeně jejich věku, vysvětlili a objasňovali nebezpečnost takového počínání a postupně je již od útlého věku učili zásadám ochrany osobních údajů, ochrany své identity a ochrany soukromí. Touto informací Úřad nechce oživit nějakého „strašáka“ v oblasti ochrany osobních údajů; snaží se upoutat pozornost veřejnosti na u nás zatím ještě ne příliš rozšířený způsob „útoků“ na naše soukromí. O tom, že tento nebezpečný jev má narůstající tendenci, svědčí i skutečnost, že byl jedním z bodů programu konference ochránců osobních údajů, která proběhla v Římě (23.–24.10.2003).

Jakou zkušenost mají s touto nekalou činností jinde? Podle dostupných informací je ve Velké Británii každých 30 vteřin někdo obtěžován blaggery. Blaggeri jsou vlastně placení agenti, kteří se snaží z lidí lstivě vymámit jejich osobní údaje jako je jméno, adresa, číslo mobilu, ale i čísla kreditních karet a bankovních účtů. Do telefonu mění hlas, často se vydávají za někoho jiného, prosí, vyhrožují, nebo se naopak podbízejí a snaží se podplácet. Navozují vymyšlené situace a lidé pod tlakem velkého štěstí, zmatku nebo strachu jsou schopni „vyzradit“ hlasu v telefonu nabízejícímu pomoc či velkou výhru i údaje, které by za normálních okolností nikdy nesdělili. „Oběťmi“ blaggerů jsou většinou lidé, kteří například mají velké dluhy, nebo se rozvádějí, nebo mají jiné osobní problémy.

Blaggeri získané osobní údaje prodávají svým klientům, tj. lidem nebo i organizacím, kteří si jejich „práci“ objednali. Ti s vědomím, že z informací budou mít velmi dobrý zisk, za ně nelitují také velmi dobře zaplatit. Blaggeri telefonují lidem, které si vybrali jako terč svého útoku přímo, někdy také získávají, stejně nekalými praktikami, určité informace i od operátorů v tzv. „call“ centrech. Samozřejmě, že by v těchto centrech operátoři neměli poskytovat žádné údaje. Ti však často pod psy-



chickým tlakem podlehnou blaggerům - v situaci, kdy jim je vulgárním a výhrůžným způsobem líčeno, že v případě neposkytnutí informací, padá plná odpovědnost za eventuální finanční či jiné škody pouze na ně.

Činnost blaggerů je nezákonná a postihuje ji Zákon na ochranu osobních údajů - Data Protection Act platný ve Velké Británii od roku 1998. Podle zkušeností pracovníků britské dozorové instituce pro ochranu osobních údajů Information Commissioner je však velmi obtížné dokazovat kriminální povahu tohoto druhu „násilí“ na jednotlivci a dokazovat blaggerům jejich vinu.

Na konferenci v Římě měli účastníci konference možnost zhlédnout výukové video vytvořené pracovníky britského dozorového úřadu. Je na něm ukázána činnost blaggerů, jejich praktiky. Pracovnice úřadu na videu prezentuje velice pěkným a názorným způsobem „práci“ blaggerů a vysvětluje způsob možné obrany. Zdůrazňuje, že hlavní a v podstatě jedinou opravdu efektivní obranou je, uvědomit si skutečnost, že telefonát je v našich rukou, a že my sami si musíme velice dobře zvážit, jakou informaci a komu poskytneme.

U nás zatím není rozšířen tento typ narušování soukromí v takovém měřítku, jak s ním zápolí v jiných zemích. Přesto, anebo právě proto, je dobře se nad tímto neetickým a nemorálním, lidskou osobnost ponižujícím jevem zamyslet. Je také potřeba sdílet zkušenosti, hovořit o možných následcích a objasňovat, především dětem, ale možná i starším lidem, možná rizika. Víme, že to byli právě starší lidé, koho u nás dokázala jistá věštkyně Esmeralda před nedávnem nepříjemně rozrušit...

Často se snahy o zneužívání našich osobních údajů sobě podobají – sice ne jako vejce vejci, ale naše pocity z jeho narušení jsou prakticky stejně nepříjemné.

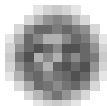
### **Moderní technologie v boji proti terorismu, nebo „šmírovací“ mocenská centra?**

Selhání zpravodajských služeb, které umožnilo provedení teroristických útoků 11. září 2001 v USA, je ve zprávě komise analyzující selhání zpravodajských služeb připisováno mimo jiné nekompatibilitě databází jednotlivých zpravodajských služeb. 15 různých zpravodajských služeb v USA používá 15 různých databází, které neumožňují vzájemné propojování a sdružování údajů v nich uložených. Každá databáze obsahuje jen částečné informace, a teprve jejich spojením lze v řadě případů odhalit předem nebezpečí teroristických útoků. Se současnými systémy však uspokojivých výsledků nelze dosáhnout, protože propojení není technicky možné. V USA proto byla v roce 2002 vytvořena pracovní skupina pro řešení tohoto nedostatku složená z odborníků na počítačové technologie, odborníků ze zpravodajských služeb a odborníků z oblasti ochrany osobních údajů. Cílem je nalézt řešení, které umožní příslušným agentům přístup k informacím zjištěným v určité věci jinými agenty. Jako příklad je uváděn připravovaný biologický útok v Chicagu. Propojovacím prvkem mezi informacemi může být slovo „Chicago“ a technologie se může podobat technologii vyhledávání používané internetovými vyhledávači jako Google pouze s tím rozdílem, že bude uplatněna na úrovni zpravodajských databází.

Někteří skeptici však tvrdí, že problém není v oblasti techniky a technologie ale v oblasti sociálního chování (vzájemné personální konflikty, konflikty mezi zpravodajskými agenturami, neexistující vzájemné vztahy mezi jednotlivými osobami nebo mezi zpravodajskými agenturami) a že technologie není kouzelnou hůlkou k odstranění těchto problémů.

Odborníci zabývající se ochranou osobních údajů však varují před „posílením šmírovacích možností mocenských center“. Upozorňují na nutnost kontroly přiměřeného dodržování zásad ochrany soukromí a jejich uplatnění při návrhu systému. Jednotliví agenti by měli mít přístup pouze k údajům, které se k určité věci vztahují a ne ke všem datům a k tomu je nezbytné vytvořit příslušná pravidla a stanovit odpovědnost. Je třeba zároveň zlepšit činnost zpravodajských služeb a zároveň s tím zlepšit opatření na ochranu soukromí.

Mezi skeptiky jsou rovněž názory, že řešení těchto problémů je a vždy bude opožděné. Ke zpožděním, která by nebyla v soukromém sektoru tolerována, dochází ve státní správě běžně. (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/technology/3542764.stm>)



V USA i jinde ve světě je řada odpůrců propojování databází, kteří zdůrazňují argumenty proti posilování možností zpravodajských služeb. Pro činnost zpravodajských služeb jsou užívána ostřejší slova, jako „šmírovací mocenská centra“, „velký bratr“ (podle Orwellova románu) apod. Hovoří se o tom, že občané jsou zbavováni práva cokoli namítat proti kompletnímu šmírování veškeré komunikace (e-mailů, mobilních telefonů a dalších komunikačních prostředků) a do zákonů jsou zaváděny povinnosti poskytovatelů služeb elektronických komunikací zaznamenávat a uchovávat veškerá data. Výše uvedené tendence jsou komentovány jako „vývoj technických a právních systémů zcela odebírajících obyvatelům právo na jejich soukromí“.

V ČR byly již v minulosti tomuto problému věnovány výstižně formulované články Ladislava Zajičky publikované na internetu „EU připravuje kompletní šmírování veškeré lidské komunikace“ (21.5. 2001, <http://www.lupa.cz/clanek.php3?show=1557>) a Tendence ke státnímu šmírování lidí na Internetu vzrůstají (30.10. 2000, <http://www.lupa.cz/clanek.phtml?show=1123>).

Na internetové stránce <http://www.statewatch.org/soseurope.htm> zaměřené na sledování stavu v oblasti lidských práv a svobod v souvislosti s protiteroristickými opatřeními jsou přehledně seřazeny odkazy na dokumenty týkající se této problematiky v Evropské unii.

Na internetových stránkách Evropské unie jsou hlavní informace vztahující se k ochraně osobních údajů a soukromí na stránce [http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/privacy/index\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/privacy/index_en.htm).

Směrnice a nařízení EU týkající se ochrany osobních údajů a soukromí jsou dostupné na [http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/privacy/law\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/privacy/law_en.htm).

Základní mezinárodní právní nástroje k ochraně osobních údajů a soukromí jsou uvedeny na stránce [http://europa.eu.int/comm/internal\\_market/privacy/instrument\\_en.htm](http://europa.eu.int/comm/internal_market/privacy/instrument_en.htm)

K výše uvedeným názorům lze konstatovat, že nejsou na místě opatření znemožňující zpravodajským službám získávat informace nezbytné k zajištění bezpečnosti a pokojného života občanů pod záminkou možnosti zneužití osobních údajů a zasahování do soukromí. Na druhé straně jsou nezbytná legislativní, technická a organizační opatření, znemožňující zneužití takových informací pro jiné než oprávněné účely.

## 4. CO NOVÉHO V ZAHRANIČÍ

### Olympijské hry testovaly nové evropské zdravotní karty

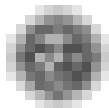
Na okraj diskusí o systému zdravotních knížek, nebo jiného systému umožňujícího přístup lékařů do zdravotní dokumentace občanů, publikujeme informaci o testech, které proběhly v kontextu posledních olympijských her.

Kromě hostitelství Olympijských her sloužily Atény a Soluň v Řecku jako testovací místa nového systému zdravotních karet navrženého tak, aby umožňoval Evropanům obdržet služby zdravotní péče kdekoli v Evropské unii.

Výsledný systém by měl v roce 2008 obsáhnout zdravotní karty s údaji o zdravotním stavu a způsobilosti všech 350 milionů občanů Evropské unie za podpory nejméně 2 milionů čteček čipových karet v nemocnicích, lékárnách a lékařských ordinacích. V Řecku bylo 14 nemocnic vybaveno čtečkami čipových karet z USA na bázi SCM Microsystems, které dokáží číst čipové karty již používané.

To znamená 60 milionů karet vydaných francouzským občanům a 80 milionů německých zdravotních karet a dále 7,5 milionů čipových karet, které začíná svým občanům vydávat Rakousko. Projekt zdravotní péče pod názvem Netc@ards má za cíl nahrazení papírových formulářů a má tak ověřit možnost poskytování zdravotní péče na základě elektronicky čitelných karet.

Evropské právo umožňuje jednotlivým zemím používat karty s magnetickým proužkem i čipové karty, ale množství potřebných údajů zřejmě povede ve většině zemí k používání čipových karet, říká Carlo Leonardi, vedoucí projektu zdravotních čipových karet v regionu Lombardie v severní Itálii, což je jeden z regionů účastnících se projektu Netc@ards. Uvádí, že u lombardských čipových



karet s 32 kilobyty paměti, činí náklady na jednu kartu (vytištění, oživení a distribuci) okolo 7 EUR. Dále uvádí, že by Lombardie uvítala rozložení nákladů použitím stejných karet i pro takové další služby státní správy, jako je platba daní nebo parkovacích poplatků, případně pro služby knihoven. V regionu bylo distribuováno okolo 1,5 milionů čipových karet a do konce roku 2005 se očekává vydání karet pro 9,2 milionů jeho obyvatel, říká Leonardí. Německo, vydávající v současné době paměťovou kartu, která pouze uchovává data, přechází na důmyslnější mikroprocesorovou kartu, obsahující také lékařské předpisy a jiné zdravotní údaje, říká Manfred Müller, ředitel pro strategický marketing SCM Microsystems. Uvádí, že jen Německo plánuje nasazení asi 500,000 čteček čipových karet v rámci projektu zdravotní péče.

*Volně zpracováno podle článku v CTWeekly for August 26, 2004*

Poznámka.: Doufejme, že se evropskými projekty elektronických zdravotních karet nechá inspirovat i české Ministerstvo zdravotnictví.

## Změna v postoji občanů USA k ochraně osobních údajů

Poslední průzkum uveřejněný v Privacy&American Business uvádí, že v USA velmi pozitivně narůstá počet zákazníků obchodních společností, kteří se snaží aktivně chránit své soukromí. Průzkum ukázal, že 87% účastníků tohoto průzkumu se obrátilo na společnosti s požadavkem odstranit údaje o své osobě z marketingových databází. Tento údaj představuje nárůst o 29% oproti průzkumu z roku 1999. Z odpovědí vyplynulo, že 81% zúčastněných si vyžadovalo od společností, aby nepředávaly jejich záznamy jiným společnostem. V roce 1999 stejný požadavek vzneslo pouze 53% respondentů.

Průzkum také zaznamenal, že většina zákazníků nesouhlasí s uvedením podrobností o své osobě v zákaznických seznamech dokud nemají jistotu, že jejich údaje jsou řádně chráněny.

Z výsledků průzkumu dále vyplynulo, že 94 milionů lidí představující 65% všech dotazovaných osob prohlásilo, že by nespolečovali se společnostmi, které nemají dobře, jasně a srozumitelně zpracované zásady ochrany soukromých dat zákazníků.

*Volně zpracováno podle článku z PL&B International E-news, Issue 30, 2004*

## 5. OSOBNÍ ÚDAJE V ŠIRŠÍCH SOUVISLOSTECH

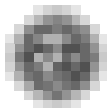
### Z jednání soudních dvorů

Narůstající zkušenost s aplikací zákona o ochraně osobních údajů ve státě Victoria v Austrálii (Victoria's Information Privacy Act) poukazuje na nezbytnost začít monitorovat, jak se v různých státech, podle tamních zákonů o ochraně osobních údajů, řeší obdobné případy. Čím dál častěji dochází k situacím, kdy informace o osobních údajích „překračují“ hranice států a také technologie zabývající se otázkou ochrany soukromí se šíří globálně.

Vyšší soudní instance ve čtyřech různých zemích, odlišných jak zeměpisně tak svou kulturou, učinily v poslední době významná rozhodnutí při řešení soudních sporů ve věci ochrany soukromí.

Ve Velké Británii Sněmovna lordů rozhodla dlouhodobý soudní spor modelky Naomi Campbell v její prospěch. Podstatou soudního jednání bylo obvinění novináře z narušení soukromí této modelky tím, že ji vyfotografoval při návštěvách v Narcotics Anonymous a tyto fotografie poté publikoval (více informací je k dispozici na [www.publications.parliament.uk](http://www.publications.parliament.uk)).

Evropský soudní dvůr pro lidská práva rozhodl ve prospěch další celebrity – monacké princezny Karolíny. Rozhodnutím soudu byl ukončen desetiletý spor princezny Karolíny s těmi německými časopisy, které na svých stránkách uveřejňovaly její fotografie pořízené bez jejího vědomí. Na fotografiích princezna jezdí na koni, nakupuje, lyžuje a jezdí na kole (bližší informace na [www.echr.coe.int](http://www.echr.coe.int)).



Odvolací soud na Novém Zélandu rozvinul vynutitelná práva na ochranu soukromí. Těto změně napomohl i soudní spor manželů Hoskingových. Podívejme se ve stručnosti na podstatu takového přirozeného vývoje. Michal Hosking je na Novém Zélandu velmi známou osobností. Novináři publikovali o něm i o jeho ženě Marii spousty článků. V roce 2001 bylo v tisku uveřejněno, že manželé Hoskingovi budou mít dítě a také bylo zmíněno, že těhotenství je výsledkem umělého oplodnění. Časopisy psaly o blížícím se narození dětí – dvojčat, holčiček, a budoucí rodiče otevřeně hovořili o průběhu těhotenství. Když se však dvojčátka narodila, Hoskingovi odmítli poskytnout interview a nedovolili děti fotografovat. V roce 2002 se manželé rozhodli žít odděleně. A tehdy jistý populární časopis uveřejnil fotografie dětí v kontextu článku líčícího historii rozchodu manželů. Fotografie dětí byly pořízeny bez vědomí rodičů a byly publikovány přes nesouhlas obou partnerů.

Manželé podali žalobu. Soud však 25.3. 2004 rozhodl, že snímky byly pořízeny na veřejném místě a neexistuje žádný přesvědčivý důkaz, že by uveřejnění těchto fotografií mohlo děti citově či fyzicky poškodit. Soudci dospěli k závěru, že předpoklad manželů Hoskingových, že jejich soukromí a soukromí jejich dětí je v otázce publikování těchto fotografií narušeno, nebyl správný. Soud prohlásil, že přirozené rozumné očekávání práva na ochranu soukromí veřejně činných osob se bude v mnoha oblastech běžného života odpovídajícím způsobem redukovat, a to v takové míře, v jaké bude narůstat význam či společenské postavení těchto osob. Hoskingovi sice soudní při prohráli, ale v průběhu tohoto soudního procesu bylo zvykové právo na ochranu soukromí dále rozvinuto.

Při líčení soukromého života celebrit je na místě zachovávat jistou opatrnost. Přeci jenom nejde o zcela běžné situace. Tři předcházející ukázky soudních rozhodnutí jsou přínosným poučením, především v otázce vyváženosti ochrany soukromí v konkurenci s jinými zájmy. Jsou také připomínkou, že je potřeba věnovat velkou pozornost zvláštním okolnostem každého případu.

Mezinárodní pozornost upoutalo rozhodnutí Nejvyššího islandského soudu. Ten rozhodl, že některé prvky zdravotního registru pacientů jsou z hlediska ochrany soukromí protiústavní. Systém islandské zdravotnické databáze je považován za jakýsi model pro obdobné systémy i jinde. Rozhodnutí soudu bude pravděpodobně zajímat všechny, kteří prověřují projekty čipových zdravotních karet nebo vytváření obrovských databází s genetickými údaji populace.

Soudní rozhodnutí islandského soudu odpovídalo názorům evropských komisařů na ochranu osobních údajů v otázce nároků jednotlivce na ochranu soukromí v rámci biologické skupiny. Soud rozhodl, že jistá žena jednala v zájmu ochrany svého soukromí, když odmítla převedení zdravotních záznamů svého otce do systému zdravotní databáze v obavě, že z těchto dat mohou být odvozovány dědičné znaky, které by se mohly týkat i její osobnosti (bližší informace na [www.mannvernd.is/english/](http://www.mannvernd.is/english/)).

*Volně zpracováno podle článku Paula Chadwicka  
Victorian Privacy Commissioner  
Privacy Aware Vol 3, No 2, 2004*

## **Rozhovor s Paulem Chadwickem, prvním komisařem pro ochranu soukromí ve státě Viktorie v Austrálii**

*Navštívil Úřad v září letošního roku. Do své funkce byl jmenován v roce 2001. V 70. letech působil jako novinář v Herald and Weekly Times. Zkušenosti má také z práce v první australské neziskové organizaci. V roce 1997 obdržel cenu Walkeley Award za svůj přínos v oblasti žurnalistiky. Využili jsme návštěvy k rozhovoru; úvodem ale předkládáme ukázkou stylu práce pana Chadwicka:*

*Při osvětové práci se snažíme oslovovat všechny věkové kategorie, ale mladé lidi a děti především. Přitom vždy hledáme způsoby, jak se nejlépe přiblížit lidem. Dlouho jsem například hledal určitý symbol pro pojem soukromí, který by byl nám Australanům blízký a současně pro nás symbolický. Až jednoho dne jsem při procházce v zoologické zahradě narazil na ptakopyska. Je to velice zvláštní, plachý živočich žijící pouze v Austrálii, u něhož můžeme*





*vlastně pozorovat jisté prvky ochrany soukromí. Zvířátko jsme začali jako úřad sponzorovat a umístili jsme před jeho prostorem v ZOO tabulku s nápisem – „Prosím, chraňte své a respektujte cizí soukromí“ a pod tím jsme se menším písmem podepsali. Rodiče s dětmi se zastavují před tímto nápisem, usmívají se a rodiče dětem vysvětlují, kdo je ptakopysk a co znamená chránit své a respektovat cizí soukromí...*

Jednou ztracené soukromí, vám již nikdy nikdo nevrátí zpět.

***Jaký je podle Vás nejpalcivější a největší problém ve Vaší zemi v oblasti ochrany osobních údajů a jak jej řešíte?***

Austrálie je ekonomicky vyspělá země. Digitální technologie nabízejí mnohé výhody a jsou dostupné. Jejich prostřednictvím lze uchovávat obrovské množství údajů, informací, které je možné vybírat, vyhledávat a ukládat takovými způsoby, které dříve neexistovaly. Současně je lze velmi rychle předávat, rozličnými způsoby, a to mnoha lidem najednou. A tady vzniká i zásadní problém, který se v současné době snažíme řešit: Jak budeme v našem osobním i veřejném životě využívat veškeré vymoženosti, které nové technologie nabízejí, aniž bychom přitom přestali respektovat velmi důležité hodnoty, kterými je ochrana našeho soukromí, obrana naší identity a ochrana našich osobních údajů. Důležité ovšem je také si uvědomit, že problémem nejsou nové technologie, ale jejich možné zneužití.

Děti se musejí naučit rozpoznávat, že počítačové a komunikační technologie v sobě skrývají i potenciál k narušení jejich soukromí, a že jistým způsobem jejich soukromí pohlcují. Snažíme se dětem vysvětlovat, co pro ně jejich soukromí znamená a proč je potřeba je ochraňovat. Při naší práci velmi úzce spolupracujeme s rodiči a se všemi výchovnými institucemi. Ve světě nasyceném skvělými technologiemi chceme mladým lidem poskytnout také návody k ochraně vlastního soukromí a vyvíjet v nich respekt k soukromí druhých.

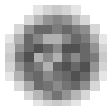
***Jaké jsou reakce mladých lidí – jsou vstřícní, snaží se Vám rozumět, nebo spíše odmítají přijmout vaše názory?***

Mladí lidé, na rozdíl kupříkladu od starší generace, kde přístup musí být odlišný, jsou si velice dobře vědomi všech vymožeností technologií, a že vlastně sami digitální technologie zneužívají. Těší se z těch vymožeností a mají radost z toho, že díky svým schopnostem a vědomostem je umějí ovládat. Pro starší generace jsou často nepochopitelné termíny jako například spyware, adware, cookies, ale pro teenagery tyto pojmy problém nepředstavují. Naopak, často se stávají předmětem zábavy, povídání i vlastních pokusů v „chatting roomech“ nebo v soukromí. Obecně by mělo platit, že komisaři pro ochranu osobních údajů by měli mladým lidem neustále připomínat a upozorňovat je na důsledky porušování soukromí. Máme zkušenost, že velice často se kupříkladu vmísí do „chatující“ skupinky dětí nebo mládeže někdo cizí, kdo předstírá, že mezi ně patří. V průběhu práce na počítači, když mladí lidé brouzdají na internetové síti, s nimi navazují hovor a snaží se získat od nich jejich osobní údaje. Mladí lidé v zápalu práce na Internetu, v průběhu povídání a žertování vůbec nepostřehnou možné nebezpečí. Proto děti a mládež na taková rizika upozorňujeme. Varujeme je a snažíme se u nich pěstovat návyky, aby si uvědomovali, že v každém prostředí, ve kterém se pohybují, je nezbytné vždy dodržovat odpovídající zásady ochrany svého soukromí i soukromí kamarádů a přátel. Důležité je vypěstovat v nich vědomí, že jednou ztracené soukromí nelze získat zpět.

***Na našich středních školách se můžeme setkat se situací, že se studenti odvolávají na zákon o ochraně osobních údajů a odmítají rodičům sdělovat výsledky svého školního prospěchu a domnívají se, že ze zákona na to mají právo. Setkáváte se s tímto problémem také?***

Ano, ale v trochu jiné podobě. Nejsou to děti, které by nesprávným způsobem interpretovaly zákon, ale media. Často se publikují články o tom, že „díky“ zákonu o ochraně osobních údajů již rodiče nadále nemají nárok na získávání zpráv ze školy o výsledcích a práci svých dětí. To samozřejmě není v pořádku. My jsme hledali způsob, jak se s tímto špatným jevem vypořádat a jednoznačně a jasně jsme deklarovali, že existence zákona o ochraně osobních údajů v žádném případě neznámá, že by rodiče neměli přístup k informacím o chování a školním prospěchu svých dětí. Mají přístup k informačnímu studijnímu přehledu. Výše uvedený zákon říká, že osobní údaje mohou být zveřejně-





ny v první řadě za účelem, pro který byly shromažďovány, nebo jestliže mají vztah k účelu, u kterého se předpokládá, že by ho subjekt údajů měl racionálně očekávat. Přehled studijních výsledků je vytvářen v první řadě k tomu, aby se zde shromažďovaly informace o tom, jak si který student vede při získávání znalostí, kterých by měl dosáhnout v jednotlivých předmětech studia. Výchova, podle mého názoru, neznamená jen proces předávání znalostí učiteli žákům ve školách, ale je to proces, který navazuje na domov, přirozené prostředí dítěte. Můžeme říci, že hlavním účelem, proč se vytvářejí přehledy a zprávy o studijních výsledcích, je snaha a potřeba společně sledovat výsledky studia – studenty samými, učiteli, ale i rodiči, někdy i prarodiči. A právě sdílení těchto výsledků lze považovat za druhotný účel shromažďování studijních výsledků, odraz efektu studia, který se přirozeně očekává a předpokládá.

***Máme také zkušenost i s opačnou reakcí. Někteří rodiče nesouhlasí s tím, aby výsledky jejich dětí byly ve škole veřejně probírány nebo diskutovány a domnívají se, že tento postup není v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.***

Tady máme zkušenost trochu odlišnou. Obecně řečeno můžete zveřejňovat jakékoliv osobní údaje subjektu údajů, jestliže od něj předem získáte souhlas. U dětí a mládeže musíte být opatrní. Ti nejsou v postavení, aby mohli poskytovat komukoliv svůj plnohodnotný souhlas. Proto, jestliže chceme někde zveřejnit školní výsledky, můžeme postupovat tak, že zveřejníme celkový obraz výsledků školy. Ne vždy se tedy musí jednat o jednotlivého žáka, či studenta. Velice často lidé chtějí vědět, jak pracuje škola obecně, jakých dosahuje výsledků a jak ji lze hodnotit v žebříčku ostatních škol. Tímto způsobem, kdy údaje anonymizujeme, výsledky předkládáme, aniž bychom přitom zveřejnili jakékoliv osobní údaje – a bylo dosaženo účelu, byla předána informace o tom, jakých výsledků škola dosahuje.

Druhý možný způsob je založen na získání souhlasu se zveřejněním údajů subjektu osobních údajů: Nedávno jsme měli takový případ. Škola chtěla ocenit nejlepší studenty školy tím, že zveřejní jejich jména a jejich dosažené studijní výsledky. Škola tak chtěla současně na sebe upozornit a získat více studentů. Vedení školy za mnou přišlo poradit se, jak tento svůj záměr správně realizovat. Dohodli jsme se, že nejlepším způsobem je získat souhlas rodičů, kteří jsou jistě pyšní na své dobře prospívající děti a rádi dají souhlas ke zveřejnění jejich osobních údajů.

Myslím si, že je to pěkná ukáзка toho, že zákon o ochraně osobních údajů je pružný a přizpůsobivý. Umožňuje tok všech osobních údajů a jiných informací s náležitým ohledem na soukromí jednotlivců.

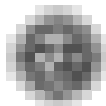
## **Žít jak Robinson...**

*Především v oblasti direct marketingu (ale nejenom tam) existuje dnes již dobře známý termín "seznamy robinsonů". Aby totiž byla vyloučena možnost, že osobní údaje občanů, tedy například jméno, příjmení, adresa, nebudou využívány k nabídkám obchodu a služeb opakovaně, správce je podle § 5 odst. 9 zákona o ochraně osobních údajů oprávněn dále zpracovávat pro svou potřebu jméno, příjmení a adresu subjektu údajů, a to přesto, že tento předem vyslovil nesouhlas podle odstavce 6 tohoto zákona.*

*Zákon tak umožňuje vytváření seznamů tzv. "robinsonů" – tedy občanů, kteří důsledně trvají na svém právu nebýt ze strany firem opakovaně obtěžováni nejrůznějšími nabídkami obchodu a služeb, což je pro tyto osoby, budou-li seznamy respektovány, celkem dobrá zpráva.*

*Termín "robinson" (nejde o žádný slangový výraz, o žádný firemní žargon) má zcela regulární, odborný charakter.*

*Není ale označení "robinson" také docela vydařeným sarkasmem? Ten, kdo prostě a jednoduše nechce být zatažen do všelijakých marketingových (mediálních, zpravodajských, politických a sám čert ví jakých ještě dalších) her naší doby, je napříště robinsonem. Tečka.*



*Sotva se lze ubránit dojmu, že takové označení vyjadřuje mírně nadřazený, paternalistický údiv obchodníka nad někým, kdo prostě není "in". Nad jakýmsi izolovaným a trochu zaostalým individuem, které není schopno žít rytmem moderního věku a zařadit se do nekončného proudu těch, kteří, často ke své škodě, trpně absorbují veškerou inzerci, které jsou vystaveni. A často sní svůj (někdy nakonec český) sen...*

*Nové zákony (např. zákon o některých službách informační společnosti) nám poskytují plné právo důsledně odmítat nejrůznější nabídky obchodu a služeb. Není však lehce ironickým výrazem "robinson" právo člověka nezúčastnit se tak trochu zlehčeno? Nevzniká nám tady nějaká odrůda nové marginalizace, pokus o vykázní na okraj zdravé konzumní společnosti exotického jedince, který, jak se zdá, nepochopil, o co jde?*

*Ale možná že toto všechno je příliš dramatizující pohled: Nějak se těm podivínům přece říkat musí...*

*Co když ale naopak označením "robinson" chtěli obchodníci vyslovit skryté uznání (byl to přece docela sympatický chlapík!) rebelům, kteří vybočují z řady?*

*Tak vám nevíme... Přiznáváme se, že v tom dodnes nemáme jasno. Zvláště když slyšíme tu šlágrovitou melodii, která si toho chlapa schopného přežítí na civilizací nedotčeném ostrově (dnešní řečí: v extrémní situaci) propůjčí jako metaforu pro život v jakési kýčovitě idylické modré laguně! Inu, jak jiná píseň zpívá: A to je ten pokrok, pokrok, pokrok...*

LK a štěp

PRACOVNÍCI ÚŘADU PŘEJÍ ČTENÁŘUM BULLETINU  
ÚSPĚŠNÝ ROK 2005

VYDÁVÁ ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

EDITOR: PHDR. HANA ŠTĚPÁNKOVÁ

REDAKTOR: MILENA NEJEDLÁ, BOHUMÍR LUKAJ

GRAFICKÁ ÚPRAVA: MILOSLAV ZÁČEK

ADRESA REDAKCE: ÚOOÚ, PPLK. SOCHORA 27, PRAHA 7, 170 00

TELEFON: 234 665 286, FAX: 234 665 505

E – MAIL: INFO@UOOU.CZ

INTERNETOVÁ ADRESA: WWW.UOOU.CZ

PERIODIKUM JE ZAPSÁNO V EVIDENCI PERIODICKÉHO TISKU POD ČÍSLEM MK ČR E 10548

© ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ

DÁNO DO TISKU 14.12. 2004